

Ingeborg Bachmann

Malina

*Vertaald uit het Duits
en van een nawoord voorzien
door Paul Beers*

van gennep
amsterdam

Eerste druk november 2014

De notenvoorbeelden op pag. 11, 290 en 291 zijn ontleend
aan *Pierrot lunaire* van A. Schönberg

De Nederlandse vertaling verscheen eerder bij Manteau, Amsterdam 1985;
voor deze nieuwe uitgave werd de vertaling licht herzien
Oorspronkelijke titel en uitgave *Malina*, Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 1971

© Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main, 1971
© Nederlandse vertaling, 2014 (1985) Paul Beers | Uitgeverij Van Gennep
Nieuwezijds Voorburgwal 330, 1012 RW Amsterdam
Ontwerp omslag Léon Groen
Drukwerk Bariet, Steenwijk
ISBN 9789461642998 | NUR 302

www.uitgeverijvangennep.nl

Inhoud

PERSONEN 7

EERSTE HOOFDSTUK
Gelukkig met Ivan 23

TWEEDE HOOFDSTUK
De derde man 159

DERDE HOOFDSTUK
Over laatste dingen 217

NAWOORD 309

PERSONEN

Ivan geboren in 1935 in Pécs (vroeger Fünfkirchen), Hongarije. Woont sinds enkele jaren in Wenen en heeft een vaste betrekking in een gebouw dat aan de Kärntnerring ligt. Om geen onnodige verwickelingen voor Ivan en zijn toekomst te veroorzaken, moet het als een instituut voor uiterst noodzakelijke aangelegenheden betiteld worden, daar het zich met geld bezighoudt. Het is niet de Kredietbank.

Béla | de kinderen, 7 en 5 jaar
András |

Malina leeftijd, op het uiterlijk afgaand, onbestemd, vandaag veertig jaar geworden, schrijver van een 'Apocrief' dat in de boekhandel niet meer verkrijgbaar is en waarvan aan het eind van de jaren vijftig enkele exemplaren verkocht werden. Om redenen van camouflage staatsambtenaar klasse A, aangesteld in het Oostenrijkse Legermuseum, waar hij er dankzij een voltooide studie geschiedenis (hoofdvak) en kunstgeschiedenis (bijvak) in slaagde een baan te krijgen en een goede positie te verwerven, waarbij hij opklimt zonder zich te roeren, zonder ooit de aandacht te trekken door zich ergens mee te bemoeien, eerzucht te tonen, eisen te stellen of bedenkelijke gedachten te

wijden aan het verbeteren van de procedures en schriftelijke contacten tussen het ministerie van Defensie aan de Franz-Josephs-Kai en het museum in het Arsenaal, dat, zonder bijzonder op te vallen, tot de merkwaardigste instellingen van onze stad behoort.

Ik Oostenrijks paspoort, afgegeven door het ministerie van Binnenlandse Zaken. Gelegaliseerd bewijs van staatsburgerschap. Ogen br., haar bl., geboren in Klagenfurt, volgen data en beroep, tweemaal doorgehaald en opnieuw ingevuld, adressen, driemaal doorgehaald, en in correct handschrift daarboven: woonachtig Ungargasse 6, Wenen III.

Tijd Vandaag

Plaats Wenen

Alleen over de tijdsaanduiding moest ik lang nadenken, want het is mij bijna onmogelijk ‘vandaag’ te zeggen, hoewel je elke dag ‘vandaag’ zegt, ja, moet zeggen, maar als mensen me bijvoorbeeld vertellen wat ze vandaag van plan zijn – om over morgen maar te zwijgen –, krijg ik niet, zoals men vaak denkt, een afwezige blik, maar een heel oplettende, omdat ik in verlegenheid verkeer, zo hulpeloos sta ik tegenover ‘vandaag’, want dit vandaag kan ik alleen in grootste angst en vliegende haast doorkomen, en erover schrijven, of alleen zeggen, in deze grootste angst, wat er gebeurt, want wat over vandaag geschreven wordt, zou je meteen moeten vernietigen, zoals je echte brieven verscheurt, verfrommelt, niet afmaakt, niet wegstuurt, omdat ze van vandaag zijn en in geen vandaag meer zullen aankomen.

Wie ooit een brief vol verschrikkelijke smeekbedes heeft geschreven en hem daarna toch verscheurd en verworpen heeft, weet nog het beste wat hier met ‘vandaag’ bedoeld wordt. En kent niet iedereen dit bijna onleesbare briefje: ‘Komt u alstublieft, als u kunt, wilt, als ik u dat vragen mag! Om vijf uur in café Landtmann!’ Of dit soort telegrammen: ‘bel me alsjeblieft meteen stop vandaag nog.’ Of: ‘vandaag niet mogelijk.’

Want vandaag is een woord dat alleen zelfmoordenaars zouden mogen gebruiken, voor alle anderen heeft het volstrekt geen betekenis, voor hen is ‘vandaag’ slechts de benaming van een willekeurige dag, namelijk vandaag, het is hun duidelijk dat ze opnieuw acht uur moeten werken of vrij nemen, een paar boodschappen zullen doen, iets moeten aanschaffen, een ochtend- en een avondblad lezen, koffiedrinken, iets vergeten zijn, een afspraak hebben, iemand moeten opbellen – een dag dus waarop iets moet gebeuren of liever toch niet te veel gebeurt.

Als ik daarentegen ‘vandaag’ zeg, begin ik onregelmatig te ademen, mijn aritmie begint, die nu ook al op een electrocardiogram kan worden vastgesteld, alleen blijkt uit de grafiek niet dat de oorzaak mijn vandaag is, een steeds nieuw, benauwend vandaag; maar het bewijs voor de stoornis kan ik leveren, vervat in de nerveuze code van de medici, voor iets wat aan de angstaanval voorafgaat, me gedisponeerd maakt, me stigmatiseert, vandaag nog functioneel, zo zeggen ze, denken ze, de deskundigen. Maar ik ben bang dat ‘vandaag’ voor mij te opwindend is, te mateloos, te aangrijpend, en tot het laatste ogenblik zal ‘vandaag’ in mij een pathologische opwinding veroorzaken.

Terwijl ik dus weinig toevallig, maar onder een afschuwelijke dwang deze eenheid van tijd heb bereikt, dank ik de eenheid van plaats aan een mild toeval, want niet ik heb haar gevonden. In deze

veel onwaarschijnlijker eenheid ben ik tot mezelf gekomen, en ik weet de weg in haar, o en hoe, want de plaats is in zijn algemeenheid Wenen, daar is nog niets vreemds aan, maar eigenlijk is de plaats maar één straat, of eigenlijk een klein stuk van de Ungargasse, en dat komt omdat we daar alle drie wonen, Ivan, Malina en ik. Als je de wereld beziet vanuit het derde district, als je zo'n beperkte gezichtshoek hebt, ben je natuurlijk geneigd hoog van de Ungargasse op te geven, haar te prijzen, op te hemelen en haar een bepaalde betekenis te verlenen. Je zou kunnen zeggen dat het een bijzondere straat is, omdat ze op een haast stille, vriendelijke plek aan de Heumarkt begint en je van hieruit, waar ik woon, het stadspark kunt zien, maar ook de dreigende hal van de Grote Markt en het hoofdkantoor van de douane. Wij zitten nog tussen statige, strenge huizen, en pas iets na Ivans huis, op nummer 9, met de twee bronzen leeuwen op de deur, wordt ze onrustiger, ordelozer en grilliger, hoewel ze de diplomatenwijk nadert, deze echter rechts laat liggen en weinig verwantschap vertoont met deze 'chique buurt' van Wenen, zoals ze in de wandeling genoemd wordt. Met kleine cafés en veel oude hotelletjes maakt ze zich nuttig, wij gaan naar de Alter Heller, daartussen ligt een redelijke garage, Automag, de ook heel redelijke Nieuwe Apotheek, een tabakswinkel ter hoogte van de Neulinggasse, niet te vergeten de uitstekende bakkerszaak op de hoek van de Beatrixgasse, en gelukkig de Münzgasse, waar wij onze auto's kunnen parkeren, ook als er nergens anders meer plaats is. Op bepaalde stukken, bijvoorbeeld ter hoogte van het Consolato Italiano en het Istituto Italiano di Cultura, kan haar een zekere allure niet ontzegd worden, en toch heeft ze daar niet te veel van, want op z'n laatst bij het komen aanrijden van de O-lijn of bij een blik op de omineuze garage voor postauto's, waar twee borden hun informatie beperken tot 'Keizer Franz Joseph I 1850' en 'Kantoor en werkplaats', vergeet je haar inspanningen om een

deftige indruk te maken, en ze herinnert aan haar verre jeugd, aan de oude Hungargasse, waar de uit Hongarije komende kooplieden, paarden-, ossen- en hooihandelaren hun herbergen hadden, hun eethuizen, en zo loopt ze, zoals het ambtelijk heet, ‘in een grote boog richting stad’. In het beschrijven van haar grote boog, die ik op sommige dagen vanaf de Rennweg afrijd, houdt ze me op met steeds nieuwe bijzonderheden, beledigende nieuwigheden, zaken die Modern Wonen heten, en die voor mij belangrijker zijn dan alle over hen triomferende pleinen en straten van de stad. Je kunt haar ook niet onbekend noemen, want iedereen kent haar, maar een vreemdeling zal haar nooit onder ogen krijgen, omdat aan haar niets te bezichtigen valt en je hier alleen maar kunt wonen. Een toerist zou op de Schwarzenbergplatz of op zijn laatst op de Rennweg omkeren, bij het Belvedere, waarmee wij slechts de eer gemeen hebben de titel ‘derde district’ te voeren; misschien zou de vreemdeling van de andere kant, van de ijsclub, kunnen komen, als hij in die nieuwe steenklomp logeert, het Vienna Intercontinental Hotel, en te ver het stadspark in wandelt. Maar in dit stadspark, waarboven een krijtwitte Pierrot met overslaande stem voor mij

aanhief, komen wij hoogstens tienmaal per jaar, omdat je er al in vijf minuten kunt zijn; en Ivan, die principieel geen stap zet, ondanks mijn smeekbeden en vleierijen, kent het zelfs alleen maar vanuit de auto, want het park is gewoon te dichtbij, en als we een luchtje willen scheppen of er met de kinderen uit willen, rijden we naar het Wienerwald, de Kahlenberg op, tot de kastelen Laxenburg en Mayerling, tot aan Petronell en Carnuntum, in Burgenland. Met het stadspark, waar we niet heen hoeven rijden, hebben we een

afstandelijke, weinig hartelijke verhouding, en ik herinner me niets meer 'uit de tijd van de sprookjes'. Soms zie ik nog bedrukt de magnoliaboom met de eerste bloesems, maar je kunt daar niet elke keer ophef van maken; en als ik, zoals vandaag, weer een keer tussen neus en lippen tegen Malina zeg: heb je de magnolia's in het stadspark gezien? dan zal hij mij, omdat hij beleefd is, antwoorden en knikken, maar hij kent die zin over de magnolia's al.

Er zijn natuurlijk veel mooiere straten in Wenen, maar die liggen in andere districten, en het is ermee als met die al te mooie vrouwen die je beziet met het verschuldigde eerbetoon, zonder er ook maar aan te denken zich met hen in te laten. Nog nooit heeft iemand beweerd dat de Ungargasse mooi was of dat de kruising Invalidenstrasse-Ungargasse hem heeft verruikt of sprakeloos gemaakt. Daarom wil ik over mijn straat, onze straat, geen onhoudbare beweringen gaan verkondigen, ik moet eerder in mijzelf zoeken naar mijn verknochtheid aan de Ungargasse, omdat ze alleen in mij haar boog maakt, tot aan nummer 9 en nummer 6, en ik zou mezelf moeten afvragen waarom ik me altijd in haar magnetisch veld bevind, of ik nu over de Freyung loop, inkopen doe op de Graben, naar de Nationale Bibliotheek slenter of op de Lobkowitzplatz sta en denk: hier, hier zou je moeten wonen! Of Am Hof! Zelfs als ik treuzel in de binnenstad en doe alsof ik niet naar huis wil, een uur lang in een café ga zitten en in kranten blader, omdat ik eigenlijk al op de terugweg en thuis zou willen zijn, en als ik mijn district bereik, vanaf de Beatrixgasse, waar ik vroeger gewoond heb, of vanaf de Heumarkt, dan is het niet als met het lijden aan de tijd, hoewel de tijd plotseling met de plaats samenvalt, maar na de Heumarkt stijgt mijn bloeddruk en tegelijk wijkt de spanning, de kramp die mij in een vreemde omgeving overvalt, en ik word, hoewel ik sneller loop, eindelijk helemaal stil en popel van geluk. Van niets ben ik zekerder dan van dit stuk straat, overdag

ren ik de trappen op, 's nachts storm ik op de buitendeur af, met de sleutel al in mijn hand, en opnieuw komt het gezegende moment dat de sleutel in het slot draait, de buitendeur opengaat, de eigen deur opengaat, en dit gevoel van thuiskomen overspoelt me in de branding van het verkeer en de mensen al binnen een omtrek van honderd, tweehonderd meter waarin alles mijn huis aankondigt – dat niet mijn huis is, maar natuurlijk een nv toebehoort of een of andere bende speculanten die dit huis heeft gerestaureerd, of liever opgeknapt, maar daar weet ik praktisch niets van, want in die jaren van herstel woonde ik er tien minuten vandaan, en nog lange tijd liep ik bedrukt en schuld bewust langs nummer 26, dat ook lang mijn geluksgetal was, als een hond die een nieuwe baas heeft, zijn oude terugziet en nu niet weet wie hij meer afhankelijkheid verschuldigd is. Maar vandaag loop ik langs de Beatrixgasse 26 alsof er nooit iets is geweest, bijna niets, of toch, op deze plek was eens een 'geur uit oude tijd', hij is vervlogen.

Mijn relatie tot Malina heeft jarenlang bestaan uit ongemakkelijke ontmoetingen, de grootste misverstanden en een paar dwaze mijmerijen – ik bedoel daarmee, uit veel grotere misverstanden dan die met andere mensen. Ik stond van het begin af *onder* hem, en ik moet vroeg geweten hebben dat hij mijn noodlot moest worden, dat Malina's plaats al door Malina was ingenomen voordat hij mijn leven binnentrad. Het is me slechts bespaard, of ik heb het mezelf bespaard, te vroeg met hem samen te komen. Want al bij de tramhalte E2, H2, bij het stadspark, scheelde het een keer maar weinig of het was begonnen. Daar stond Malina met een krant in zijn hand, en ik deed alsof ik hem niet zag en nam hem over de rand van mijn krant ononderbroken op en kon niet ontdekken of hij echt zo in zijn krant verdiept was of in de gaten had dat ik hem fixeerde, hypnotiseerde, hem wilde dwingen op te kijken. Ik, en

Malina dwingen! Ik dacht bij mezelf: als eerst de E2 komt, gaat alles goed, als in godsnaam maar niet die onsympathieke H2 of zelfs de minder frequente G2 eerst komt – en daar kwam werkelijk de E2, maar toen ik op de tweede wagen gesprongen was, verdween Malina, maar niet in de eerste wagen, ook niet in de mijne, en blijven staan was hij ook niet. Hij kon alleen plotseling het station van het stadsspoor zijn binnengelopen toen ik me omdraaide, hij kon toch niet in het niets zijn verdwenen. Omdat ik geen verklaring vond, hem zocht en naar hem uitkeek en ook geen reden wist voor zijn en mijn gedrag, was ik de hele dag van slag. Maar dat ligt ver terug in het verleden en er is niet genoeg tijd daar vandaag over te praten. Jaren later is het me met hem nog eens zo vergaan, in een collegezaal in München. Hij stond opeens naast me, liep toen een paar passen naar voren, tussen duwende studenten, zocht een plaats, liep terug, en ik hoorde, bijna flauwvallend van opwinding, een anderhalf uur durende lezing aan over ‘De kunst in het tijdperk der techniek’, en ik zocht en zocht in die tot stilzitten en geboeidheid veroordeelde massa naar Malina. Die avond op zijn laatst werd mij duidelijk dat ik me noch aan de kunst noch aan de techniek noch aan dit tijdperk wilde vastklampen, dat ik me nooit met een van de ter sprake gekomen verbanden, thema’s en problemen zou bezighouden, maar dat ik Malina wilde en dat alles wat ik wilde weten van hem moest komen. Aan het slot klapte ik samen met de anderen uitbundig, twee mensen uit München dirigeerden me naar de achteruitgang van de zaal, de een hield me bij mijn arm, de ander praatte intelligent op me in, weer anderen spraken me aan, en ik hield Malina in de gaten, die ook naar de achteruitgang wilde, maar langzaam, en zo kon ik sneller zijn en ik deed het onmogelijke, ik stootte hem aan alsof ik een duw had gekregen, alsof ik tegen hem aan viel, en ik viel werkelijk in zijn richting. Zo kon het niet anders of hij moest mij opmerken, maar ik ben er niet zeker van

dat hij mij echt heeft gezien, in elk geval hoorde ik toen voor het eerst zijn stem, rustig, correct, monotoon: Pardon.

Daar vond ik geen antwoord op, want dat had nog nooit iemand tegen mij gezegd, en ik was er niet zeker van of hij zichzelf of mij verontschuldigde, de tranen kwamen zo snel in mijn ogen dat ik hem niet meer kon nakijken, maar vanwege de anderen naar de grond keek, een zakdoek uit mijn tas haalde en fluisterend beweerde dat iemand op mijn voet was gaan staan. Toen ik weer kon opkijken, was Malina in de menigte opgelost.

In Wenen zocht ik hem niet meer, ik dacht dat hij in het buitenland was, en zonder hoop liep ik weer richting stadspark, omdat ik nog geen auto had. Op een morgen las ik iets over hem in de krant, maar het bericht ging helemaal niet over hem, maar hoofdzakelijk over de begrafenis van Maria Malina, zo indrukwekkend en groots als de Weners uit eigen beweging natuurlijk alleen een toneelspeelster ten deel doen vallen. Onder de begrafenisgasten bevond zich de broer van Maria Malina, de talentvolle, jonge, bekende schrijver – die niet bekend was en die door de journalisten snel aan een eendaagse roem werd geholpen. Want Maria Malina kon in de uren waarin ministers en conciërges, critici en gymnasiasten-van-het-schellinkje in een lange stoet naar het Centrale Kerkhof trokken, geen broer gebruiken die een boek had geschreven dat niemand kende en die ook voor de rest ‘niemand’ was. De drie woorden ‘jong, talentvol en bekend’ waren een noodzakelijke dekmantel op deze nationale rouwdag.

Over dit derde onsmakelijke contact met hem door middel van een krant – en opnieuw was dit contact eenzijdig – hebben we nooit gesproken, alsof het nooit iets met hem te maken had gehad en nog minder met mij. Want in die verloren tijd, toen wij elkaar niet eens naar de naam konden vragen en nog minder naar onze levens,

noemde ik hem voor mezelf 'Eugenius', omdat 'prins Eugène, de edele ridder' het eerste lied was dat ik moest leren en daarmee ook de eerste mannennaam, ik had meteen een zwak voor die naam, ook voor de stad 'Belgerad', waarvan de exotische betekenis pas vervluchtigde toen bleek dat Malina niet uit Belgrado kwam, maar slechts van de Joegoslavische grens, zoals ikzelf, en soms zeggen we nog iets in het Sloveens of Windisch tegen elkaar, zoals in de eerste dagen: Jaz in ti. In ti in jaz. Verder hebben wij er geen behoefte aan over onze eerste goede dagen te praten, omdat de dagen steeds beter worden, en ik moet lachen om de periode waarin ik woedend was op Malina, omdat hij mij zo veel tijd met anderen en andere dingen liet verspillen, daarom verbande ik hem uit Belgrado, ontnam hem zijn naam en dichtte hem geheimzinnige avonturen toe, nu eens was hij een oplichter, dan weer een burgermannetje, dan een spion, en als ik een betere bui had, liet ik hem uit de werkelijkheid verdwijnen en gaf hem een rol in sommige sprookjes en sagen, noemde hem Florizel of Langbaard, maar het liefst liet ik hem Sint Joris zijn die de draak versloeg, opdat Klagenfurt kon ontstaan, uit het grote moeras waarin niets gedijde, opdat daaruit mijn eerste stad kon ontstaan, en na veel nutteloze spelen keerde ik teleurgesteld terug naar het enig juiste vermoeden dat Malina in Wenen moest zijn en dat ik hem in deze stad, waar ik zo veel kans had hem te ontmoeten, toch steeds misliep. Ik begon over Malina mee te praten als er ergens over hem gesproken werd, hoewel dat niet vaak voorkwam. Een onaangename herinnering is dat, die me nu geen pijn meer doet, maar ik had er behoefte aan te doen alsof ik hem ook kende, alsof ik wat over hem wist, en ik maakte net als de anderen grapjes als er gepraat werd over de vreemde, schandelijke affaire van Malina en mevrouw Jordan. Nu weet ik dat Malina nooit iets met deze mevrouw Jordan heeft 'gehad', zoals men hier zegt, dat zelfs Martin Ranner haar niet heimelijk op de Cobenzl

heeft ontmoet, omdat zij immers zijn zuster was, maar in de eerste plaats is Malina niet in relatie met andere vrouwen te denken. Het is niet uitgesloten dat Malina vrouwen heeft gekend vóór mij, hij kent immers veel mensen, dus ook vrouwen, maar het heeft geen enkele betekenis sinds wij samenwonen; ik denk er nooit meer aan, want mijn verdenking en verwarring zijn, voor zover ze Malina betreffen, opgelost in zijn verbazing. Ook was de jonge mevrouw Jordan niet de vrouw over wie lange tijd het gerucht ging dat ze de beroemde uitspraak had gedaan 'Ik werk voor het hiernamaals', toen een assistent van haar man haar op haar knieën, bij het boenen van de vloer, verraste en zij uiting gaf aan haar diepe minachting voor haar man. Het is anders gegaan, het is een ander verhaal, en alles zal een keer worden rechtgezet. Uit de figuren zoals die door de geruchten zijn gevormd, zullen de ware figuren, bevrijd en groots, tevoorschijn treden, zoals nu voor mij Malina, die niet meer het resultaat is van geruchten, maar ontspannen naast mij zit of met mij door de stad loopt. Voor de andere rechtzettingen is de tijd nog niet gekomen, ze zijn voor later. Zijn niet voor vandaag.

Sinds alles tussen ons zo is geworden als het nu eenmaal is, moet ik mezelf alleen nog afvragen wat we eigenlijk voor elkaar kunnen zijn, Malina en ik, omdat we zo weinig op elkaar lijken, zo verschillend zijn, en dat is geen kwestie van geslacht, van aard, van de stabiliteit van zijn bestaan en de instabiliteit van het mijne. Malina heeft zeker nooit zo'n krampachtig leven geleid als ik, nooit heeft hij zijn tijd verspild met beuzelarijen, uren aan de telefoon gehangen, zich door iets laten verrassen, nooit is hij in een val gelopen, nog minder heeft hij een halfuur voor de spiegel gestaan om zichzelf aan te staren en vervolgens ergens heen te jakkeren, altijd te laat, verontschuldigen stotterend, in verwarring gebracht door een vraag of verlegen om een antwoord. Ik denk dat we ook vandaag

nog maar weinig met elkaar te maken hebben, de een duldt de ander, is verbaasd over de ander, maar mijn verbazing is nieuwsgierig (verbaast Malina zich eigenlijk weleens? ik geloof het steeds minder) en bovendien onrustig, omdat mijn aanwezigheid hem nooit irriteert, omdat hij haar opmerkt als het hem aanstaat en niet opmerkt als er niets te zeggen is, alsof we in huis niet voortdurend langs elkaar heen lopen, steeds onder de ogen van de ander, steeds binnen gehoorsafstand bij de alledaagse handelingen. Ik heb dan het gevoel dat zijn rust eruit voortkomt dat ik een te onbelangrijk en bekend Ik voor hem ben, alsof hij mij heeft afgescheiden, een soort afval, een overbodige menswording, alsof ik slechts uit zijn rib zou zijn gemaakt en hij altijd al zonder mij kon; maar ook ben ik voor hem een onontkoombare, donkere geschiedenis die zijn geschiedenis begeleidt, wil aanvullen, maar die hij van zijn eigen heldere geschiedenis afzondert en afgrenst. Daarom ben ook alleen ik degene die iets te verhelderen heeft, en vooral mijzelf moet en kan ik slechts in zijn aanwezigheid verhelderen. Hij heeft niets te verhelderen, nee, hij niet. Ik ruim de vestibule op, ik wil graag in de buurt van de deur zijn, want hij kan elk moment komen, de sleutel draait in het slot, ik doe een paar passen achteruit om hem niet tegen mij te laten opbotsen, hij doet de deur dicht en we zeggen elkaar tegelijk en vriendelijk gedag. En terwijl we door de gang lopen, zeg ik nog iets:

Ik moet vertellen. Ik zal vertellen. Er is in mijn herinnering niets meer dat mij stoort.

Ja, zegt Malina, zonder verwondering.

Ik ga naar de woonkamer, hij loopt door, naar achteren, want de laatste kamer is zijn kamer.

Ik moet en ik zal, herhaal ik hardop voor mezelf, want als Malina niets vraagt en verder niets wil weten, is het in orde. Ik kan gerust zijn.

Maar als ik met ‘herinnering’ alleen de gewone herinneringen bedoelde, dat wat achter je ligt, voorbij is, uit het oog verloren, dan ben ik nog ver, heel ver van de verzwegen herinnering, waarin niets mij meer mag storen.

Wat zal me bijvoorbeeld storen aan een stad waarin ik geboren ben, zonder dat ik inzie waarom juist daar en niet ergens anders – maar moet ik me dat herinneren? De Vereniging voor Vreemdelingenverkeer geeft informatie over de belangrijkste zaken, sommige dingen vallen niet onder haar bevoegdheid, maar ook ik ben niet ter zake kundig, ik moet daar echter op school hebben gehoord waar ‘mannenmoed en vrouwentrouw’ zich verenigd hebben en waar, in onze hymne, ‘het ijsveld van de Glockner’ schittert. De grootste zoon van onze stad, Thomas Koschat, wiens naam voortleeft in de Thomas Koschatgasse, is de componist van het lied ‘Verlassn, verlassn, verlassn bin i’, op de Bismarckschool moest ik opnieuw de tafels leren die ik al kende, op de Benedictijnerschool ging ik naar godsdienstles – zonder later bevestigd te worden –, altijd ’s middags, met een meisje uit een andere klas, want alle anderen, de katholieken, hadden ’s morgens godsdienst en ik had daarom altijd vrij, de jonge vicaris moet een schot in zijn hoofd hebben gekregen, de oude decaan was streng, had een snor en beschouwde het stellen van vragen als onrijp. De deur van het Ursulinengymnasium is nu op slot, ik heb er nog een keer aan gerrammeld. In café Musil heb ik na het toelatingsexamen misschien toch niet mijn stuk taart gekregen, maar ik had het graag gehad en zie mezelf met een vorkje in een punt prikken. Misschien heb ik de taart pas een paar jaar later gekregen. Bij het begin van de promenade langs de Wörthersee, niet ver van de aanlegsteiger voor de stoomboten, ben ik voor de eerste keer gekust, maar ik zie geen gezicht meer dat het mijne nadert, ook de naam van de vreemdeling moet in de modder van het meer zijn weggezakt, ik weet alleen

nog iets van voedselbonnen die ik de vreemdeling gegeven heb, die de volgende dag niet meer bij de aanlegsteiger terugkwam, want hij was uitgenodigd bij de mooiste vrouw van de stad, die met een grote hoed door de Wienergasse liep en ook nog Wanda heette; één keer ben ik haar achternagelopen tot aan de Waagplatz, zonder hoed, zonder parfum en zonder de zekere gang van een vrouw van vijfendertig jaar. De vreemdeling was misschien op de vlucht of hij wilde de bonnen ruilen voor sigaretten en ze met die mooie grote vrouw oproken, alleen was ik toen al negentien jaar en geen zes meer, met een schooltas op mijn rug. In close-up zie ik de kleine brug over de Glan, niet de avondlijke oever van het meer, maar alleen die door de zon beschenen brug in de middag met de twee kleine jongens die ook schooltassen op hun rug hadden, en de oudste, minstens twee jaar ouder dan ik, riep: Hé, jij daar, kom 'ns hier, ik heb wat voor je! Ik ben de woorden niet vergeten, noch het gezicht van de jongen, die belangrijke eerste roep, noch mijn eerste wilde vreugde, het blijven staan, het aarzelen en op die brug de eerste stap naar een ander toe, en meteen daarop de pats van een harde hand in mijn gezicht: alsjeblieft, die is voor jou! Het was de eerste klap in mijn gezicht en de eerste keer dat ik begreep wat een diepe bevrediging slaan een ander kon geven. De eerste kennismaking met het lijden. Met mijn handen aan de riemen van mijn schooltas en zonder te huilen en met gelijkmatige pas is iemand, die eens ik was, de weg van school naar huis afgesjokt, deze ene keer zonder de paaltjes van het hek langs de weg te tellen, voor het eerst tussen de mensen beland, en soms weet je dus toch wanneer het begonnen is, hoe en waar, en welke tranen vergoten hadden moeten worden.

Het was op de brug over de Glan. Het was niet de promenade langs het meer.

Terwijl sommige mensen geboren zijn op dagen als 1 juli, waarop

meteen vier grote beroemdheden geboren zijn, of 5 mei, waarop tal van wereldverbeteraars en genieën hun eerste kreten hebben uitgestoten, ben ik er nooit achter gekomen wie de onvoorzichtigheid heeft begaan zijn leven te beginnen op de dag die ook voor mij de eerste was. Ik ken niet het genoegen mijn geboortedag te delen met Alexander de Grote, Leibniz, Galileo Galilei of Karl Marx, en zelfs op mijn reis van New York naar Europa, op het schip de Rotterdam, waarop een lijst werd bijgehouden van alle passagiers die in die dagen jarig waren, kwam op de dag dat ik aan de beurt was alleen door de deur van mijn hut een waaiervormige felicitatiekaart van de kapitein, en ik hoopte tot de middag dat er onder de vele honderden passagiers, net als op de vorige dagen, nog een paar zouden zijn die op deze dag een gratis taart op hun tafeltje kregen en met het zingen van *Happy birthday to you* ver-rast zouden worden. Maar ik was de enige, ik keek vergeefs om me heen in de hele eetzaal, nee, verder niemand, ik sneed vlug de taart aan, verdeelde haar haastig over drie tafeltjes met Hollanders en ik praatte, dronk en praatte, zei dat ik de deining niet kon verdragen en de hele nacht niet had geslapen, en ik haastte me terug naar mijn hut en sloot me op.

Het was niet op de brug over de Glan, niet op de promenade langs het meer, het was ook niet 's nachts op de Atlantische Oceaan. Ik voer slechts door deze nacht, dronken, de donkerste nacht tegemoet.

Pas later ontdekte ik dat er op die dag, die mij toen nog interesseerde, althans iemand gestorven was. Op het gevaar af de populaire astrologie concurrentie aan te doen, omdat ik me de verbanden hoog boven ons mag voorstellen zoals ik wil, omdat geen wetenschap me daarbij op de vingers kan tikken, knoop ik mijn begin vast aan een einde, want waarom zou iemand niet beginnen te leven als de geest van een ander uitdooft; maar de naam van die

ander noem ik niet, want belangrijker is dat ik daarbij meteen aan de bioscoop achter de Kärntnerring moest denken, waar ik twee uur lang, verdrongen in kleuren en veel donker, voor het eerst Venetië heb gezien, de slagen van de roeipanen in het water; muziek met lichtjes trok door het water en haar dadim-dadam voerde me mee naar de figuren, hun weerspiegeling en hun danspassen. Zo was ik in Venetië gekomen, dat ik nooit zal zien, op een winderige, ijskoude Weense winterdag. De muziek heb ik vaak teruggesloord, geïmproviseerd, gevarieerd, maar nooit meer op dezelfde wijze, eenmaal uit een aangrenzende kamer, waar men niets van haar heel liet tijdens een meerstemmige discussie over de ondergang van de monarchie en de toekomst van het socialisme, en één begon te schreeuwen omdat een ander iets tegen het existentialisme of het structuralisme had gezegd, en ik ving met moeite nog een maat op, maar toen was de muziek al verloren gegaan in het geschreeuw, en ik erbij, omdat ik verder niets meer wilde horen. Vaak wil ik niet horen, en vaak kan ik niet zien. Zoals ik het stervende paard niet kon aanzien dat van de rots was gevallen bij Hermagor en waarvoor ik weliswaar kilometers ver hulp ging zoeken, maar ik liet het achter bij de boerenjongen, die ook niets kon doen, of zoals ik de *Grosse Messe* van Mozart niet kon horen, noch de schoten in een dorp bij carnaval.

Ik wil niet vertellen, alles in mijn herinnering stoort me. Malina komt de kamer binnen, hij zoekt naar een halflege whiskyfles, geeft mij een glas, schenkt zichzelf in en zegt: Het stoort je nog steeds. Nog steeds. Maar wat jou stoort is een andere herinnering.